

การสอนซ่อมเสริมเพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา Remedial Teaching To Enhance The Learning Potential Of Elementary School Students

วิลาพัฒน์ อรุณบุญลชาติ (Wilaphan Urabunnualchat)*

ดวงหทัย โหมไชยวงค์ (Dounghathai Homchaiyawong)*

ทัชชา ปาลกะวงศ์ ณ ออยุธยา (Tuchcha Parakawong Na Ayutthaya)**

อัมราพร เรืองรวมศิลป์ (Ammaraporn Reangruamsil)***

สุปรียา ตันติวีรคุณ (Supreeya Tantiweerakun)***

บทคัดย่อ

การสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีผลการเรียนที่ยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน ผ่านกิจกรรมที่ออกแบบมาเป็นพิเศษเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน วิธีที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมมักจะประกอบด้วยการปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับรูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล การใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้การประเมิน และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพื่อให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ทันเวลาที่ ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะหรือวิธีการเรียนรู้ (Learning styles) ของผู้เรียนการยอมรับในสิ่งที่ผู้เรียนเป็นและความเอาใจใส่ดูแลคือสิ่งสำคัญสำหรับการสอนซ่อมเสริม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมจึงไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ แต่ยังสามารถช่วยปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาทักษะทางสังคมอีกด้วย กระบวนการนี้ต้องการการสนับสนุนจากทั้งโรงเรียน และผู้ปกครอง ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระยะยาว เมื่อทุกองค์ประกอบทำงานร่วมกันการสอนซ่อมเสริมก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายในการยกระดับความสามารถของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การสอนซ่อมเสริม, ศักยภาพทางการเรียนรู้, ผู้เรียนระดับประถมศึกษา

* อาจารย์ ดร.ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Dr., Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University

** อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University

*** อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและประถมศึกษา)

Lecturer, Silpakorn University Demonstration School (Early Childhood and Primary Education)

Abstract

Remedial teaching for elementary school students is a crucial process that helps to enhance the learning skills of those students whose academic performance does not yet meet standard criteria. This is achieved through specially designed activities tailored to the diverse needs of each student. Methods used in remedial teaching typically include adapting teaching techniques to suit individual learning styles, using a variety of teaching materials, and creating a learning environment that facilitates education. Additionally, assessing and tracking students' progress is an essential component to enable teachers to adjust their strategies promptly. Hence, remedial teachers must consider students' unique characteristics and learning styles, accept them as they are, and provide attentive care, which is critical for effective remedial instruction. Utilizing technology as a tool to enhance learning experiences is also important. Therefore, remedial teaching not only addresses learning difficulties but also instills a positive attitude towards lifelong learning and the development of social skills. This process requires support from both the school and parents to create an environment conducive to the long-term development of students' learning skills. When all components work together, remedial teaching can effectively achieve its goal of enhancing students' abilities.

Keywords : Remedial teaching, Learning potential, Elementary school student

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายสำคัญด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning loss) ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสาเหตุมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผู้เรียนต้องปรับเวลา และวิธีการเรียนรู้ใหม่ จำเป็นต้องเรียนรู้ที่บ้านในลักษณะทางไกลหรือออนไลน์ ซึ่งในความเป็นจริงพบว่า ผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรืออยู่ในครอบครัวที่มีรายได้น้อยมักจะประสบปัญหาในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่ได้รับจากที่บ้าน จึงส่งผลให้มีความพยายามในการเรียนลดลง ขาดแรงจูงใจในการเรียน แต่ในทางกลับกันผู้ปกครองบางกลุ่มที่มีความรู้ และทรัพยากรเพียงพอสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ดีกว่า จึงส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission, 2022; Gouédard et al., 2021; Reimers & Schleicher, 2021) สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2567 ที่กล่าวถึงปัญหาผลลัพธ์การเรียนรู้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย และประถมศึกษาที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนยากจนหรือมาจากสถานศึกษาที่ขาดแคลนทรัพยากร (Research Institute for Sustainable System Chang for Equitable Education, 2025) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2567) ด้านบริหารการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคม และทรัพยากรมนุษย์ ที่ระบุถึงแนวโน้มโครงสร้างประชากรที่คาดว่าจะมีกลุ่มประชากรวัยเรียนลดลง

ส่งผลในการขยายสถานศึกษาในเชิงปริมาณลดความจำเป็นลง และเปิดโอกาสในการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน รวมถึงเป็นการเรียนรู้ที่สนับสนุนศักยภาพรายบุคคลที่จะมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของครู คือการมอบการศึกษาที่ครอบคลุมให้แก่ผู้เรียน โดยปรับหลักสูตร และวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ และทักษะของแต่ละบุคคล อันจะช่วยให้ผู้เรียนเสริมสร้างความรู้ในวิชาต่างๆ ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ และสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนเอง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนซ่อมเสริมที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนประถมศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถกลับไปสู่เส้นทางการเรียนรู้ที่ถูกต้อง กระบวนการสอนซ่อมเสริมได้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างโอกาสเพิ่มเติมให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในทักษะที่จำเป็น ผ่านเทคนิคการสอนที่หลากหลายของครูผู้สอน รวมถึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เสริมสร้างความเท่าเทียม ลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน อีกทั้งช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนพัฒนาขึ้นอย่างเป็นลำดับ การซ่อมเสริมจะวางรากฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวก และค่านิยม ตลอดจนเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อ และเส้นทางอาชีพในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

การสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้วิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหลายวิชา การสอนแบบซ่อมเสริมนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางการเรียนรู้ และปรับปรุงความเข้าใจของผู้เรียนเพื่อให้มีการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกับเพื่อนร่วมชั้น อีกทั้งเป็นการพัฒนา และปรับปรุงทักษะของผู้เรียนให้ดีขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เป็นการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงป้องกันผู้เรียนออกจากระบบการศึกษา (Dropout) การจัดการสอนแบบซ่อมเสริมมักใช้วิธีการหรือเทคนิคการสอนที่มุ่งแก้ปัญหาการเรียนรู้ และทักษะอย่างตรงจุด โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน การสอนซ่อมเสริมอาจประกอบด้วยการสอนแบบตัวต่อตัว หรือการสอนในกลุ่มย่อย และมักจะมีการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจแท้จริงในเนื้อหาที่ผู้เรียนพบความยากลำบาก การวางแผนการสอนซ่อมเสริมต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน วิธีการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Learning style) และเครื่องมือหรือสื่อการสอนที่นำมาใช้ เป็นต้น (World Vision Japan, 2021) นอกจากนี้ Guskey (2020) เน้นว่าการสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีการที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยให้โอกาสผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ จุดมุ่งหมายหลักของการสอนซ่อมเสริมไม่ได้จำกัดเพียงการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่ยังรวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน ช่วยในการลดช่องว่างทางการ

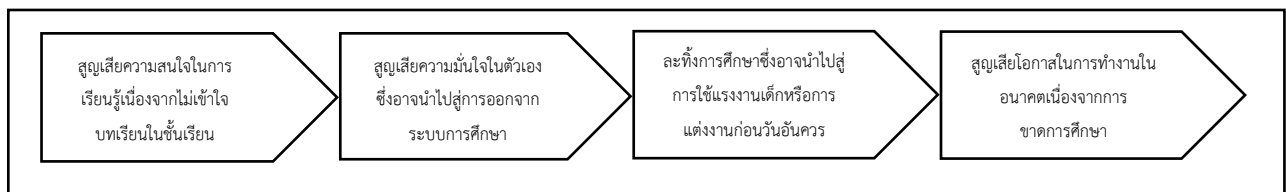
เรียนรู้ (Learning gap) ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ ความสามารถในการจดจำต่ำ ขาดความสามารถในการเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรม ต้องการเวลาเพิ่มเติมในการทำงานบางอย่างให้เสร็จสิ้น ความมั่นใจในตนเองต่ำ และมีความคาดหวังในตนเองต่ำ ความยากลำบากในการแก้ปัญหา ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การขาดโอกาสทางการเรียนรู้ หรือความยากลำบากในการทำความเข้าใจเนื้อหาของผู้เรียนแต่ละคน เป็นต้น การใช้แนวทางการสอนแบบปรับเฉพาะบุคคล (Personalized learning) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเติมเต็มความรู้ที่ขาดหายไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายหลักอีกประการของการสอนซ่อมเสริม คือ การช่วยให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และปรับปรุงผลการเรียนของตนเองให้ดีขึ้น (Hattie, 2019) สอดคล้องกับแนวคิด Mastery Learning ของ Bloom (Guskey, 2007) ที่ระบุว่าหากผู้เรียนได้รับการสอนและฝึกฝนเพิ่มเติมในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่อง พวกเขาจะสามารถพัฒนาไปสู่ระดับความเชี่ยวชาญในวิชานั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อาจขาดความมั่นใจและแรงจูงใจในการศึกษา นอกจากนี้ Ryan and Deci (2020) อธิบายว่าการสอนซ่อมเสริมสามารถช่วยสร้างแรงจูงใจ และเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียนผ่านวิธีการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น การใช้เกมการเรียนรู้ (Game-based learning) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-based learning) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (Mayer, 2022) นอกจากการเสริมสร้างความรู้พื้นฐานแล้ว การสอนซ่อมเสริมยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Fadel et al, 2019)

โดยสรุปแล้วการสอนซ่อมเสริมเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ โดยอาศัยหลักการของการเรียนรู้ที่คำนึงถึงบริบท และความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ทั้งนี้การสอนซ่อมเสริมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การสอนแบบตัวต่อตัว การจัดกลุ่มเรียนย่อย ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด และลดภาวะการเรียนรู้ถดถอยที่อาจส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางการศึกษาในอนาคตการสอนซ่อมเสริมไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงแค่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระในอนาคต ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) การบริหารเวลา และการใช้แหล่งข้อมูลที่เหมาะสม

ความสำคัญของการสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

การสอนซ่อมเสริมเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ และการเข้าถึงโอกาสในการเรียนรู้ทางไกลที่ไม่เท่าเทียมกัน สามารถแก้ไขช่องว่าง และผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตรของแต่ละระดับชั้นได้ ประกอบกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ระหว่างการปิดโรงเรียนเป็นเวลานานแสดงให้เห็นว่าการระบาดของไวรัส COVID-19 อาจส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ต่ำ โดยเฉพาะด้านการอ่าน และคณิตศาสตร์เรียนรู้เมื่อเทียบกับผลการเรียนภายใต้สถานการณ์ปกติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชั้นประถมศึกษาตอนต้นอย่างรุนแรง นอกจากจะทำให้พัฒนาการทางปัญญาล่าช้าแล้ว การสูญเสียการเรียนรู้เนื่องจากการปิด

โรงเรียนยังส่งผลถึงการสูญเสียการลงทุนของภาครัฐด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียน (UNESCO, 2020)
ผลกระทบดังกล่าวแสดงดังรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 ผลกระทบต่อผู้เรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (World Vision Japan, 2021)

สำหรับการสอนซ่อมเสริมเพื่อการฟื้นฟูการเรียนรู้นั้นควรพิจารณาถึงบริบท และความต้องการของผู้เรียน เพื่อช่วยเยียวยาผู้เรียนที่กำลังเรียนไม่ทันเพื่อนร่วมชั้น ป้องกันความเสี่ยงที่จะออกจากโรงเรียนเพราะไม่สามารถเรียนต่อได้ สามารถช่วยเหลือผู้เรียนที่ต้องการเรียนให้ทันตามระดับชั้นในวิชาพื้นฐาน และได้รับการฝึกฝนเพื่อเรียนรู้ต่อไป หากผู้เรียนได้รับประสบการณ์เชิงบวก ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และพัฒนาความมั่นใจในตนเองส่งผลดีต่อชีวิตโดยรวม อีกทั้งเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา และการคุ้มครอง การสอนซ่อมเสริมจึงเป็นการเยียวยา ช่วยให้แน่ใจว่าเด็กที่อ่อนแอจะไม่ถูกกลั่นแกล้งสิทธิเหล่านี้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสอนซ่อมเสริมเป็นเครื่องมือในการ “Leave no child behind” ในระบบการศึกษา แก้ไขข้อบกพร่องด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถที่แท้จริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ไปถึงขีดสุด อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา (UNESCO, 2020; Azevedo, 2020; Sharma et al, 2023)

บทบาทของครูประถมศึกษาในการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเป็นการช่วยผู้เรียนที่กำลังต่อสู้ และดิ้นรนในชั้นเรียนปกติ ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดครูต้องระลึกเสมอว่าผู้เรียนทุกคนมีจุดแข็ง และศักยภาพเฉพาะของตนเอง ครูต้องเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนอง และยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตตามศักยภาพจนถึงขีดสุด ดังนั้นครูสอนซ่อมเสริมต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะหรือวิธีการเรียนรู้ (Learning styles) ของผู้เรียนการยอมรับในสิ่งที่ผู้เรียนเป็น และความเอาใจใส่ดูแลคือสิ่งสำคัญสำหรับการสอนซ่อมเสริม ไม่ว่าครูจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาใหญ่หรือเล็กในทุกวัน ปัญหานั้นต้องไม่ถูกละเลย ครูผู้ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมต้องให้ความรัก ความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างอมพะเนาะยิ่งระลึกไว้เสมอว่าครูอาจเป็นเพียงบุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้นที่สามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการสื่อสารออกมา (Abrantes et al, 2007; Brown, 2021; World Vision Japan, 2021)

การออกแบบวิธีการหรือเทคนิคการจัดการเรียนสอนต้องมีการเตรียมความพร้อม และอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนอย่างหลากหลาย และให้มีความเหมาะสม เพื่อตอบสนองความสามารถตามศักยภาพที่แตกต่างกันไป ดังนั้นสมรรถนะของครูประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ จำเป็นต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางของครูที่บูรณาการทั้งความเข้าใจในเนื้อหาวิชา (Content Knowledge) และกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสม (Pedagogical Knowledge) ซึ่งรวมถึงการสอนแบบชัดเจนเป็นลำดับ การจัดกลุ่มย่อย และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน และความ

เข้าใจเนื้อหา (Benedict et al., 2016; Barnes & Cartwright, 2024) นอกจากนี้ครูยังต้องผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรฝึกหัดครูในปัจจุบันยังขาดความสอดคล้องกับสภาพจริงในชั้นเรียนทั่วไป ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนก็ต้องยึดแนวทางที่ยืดหยุ่น เป็นธรรมชาติ และคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูเข้าใจนโยบายการศึกษาพิเศษ และสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างเหมาะสม (Epler, 2022; Nyemba, 2023) อีกทั้งความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนทั่วไประหว่างครูการศึกษาพิเศษ ผู้ช่วยสอน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEPs) และสร้างระบบสนับสนุนที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน (Sánchez Saavedra, 2022) ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นบทบาทสำคัญของครูประถมศึกษาในการส่งเสริม และเป็นการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง อีกทั้งครูจะต้องมีการวางแผนในการสอนส่งเสริมเพื่อเติมเต็มช่องว่างในสิ่งที่ผู้เรียนขาดหายไป และเสริมสร้างความมั่นใจต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ของตนเองต่อไป รวมถึงครูสอนเสริมระดับประถมศึกษาต้องคำนึงถึงวิธีการปฏิบัติต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (World Vision Japan, 2021) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อควรและไม่ควรปฏิบัติสำหรับครูสอนเสริมระดับประถมศึกษา

ควรปฏิบัติ	ไม่ควรปฏิบัติ
สร้างวิธีการเรียนรู้ที่น่าสนใจและแฝงไปด้วยความบันเทิง	มีการแสดงออกที่สร้างความอับอายให้แก่ผู้เรียน
กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	จัดการเรียนการสอนที่ไร้การวางแผน
ใช้วิธีการ เทคนิค และสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน (learning styles)	จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผ่านไป
ใช้น้ำเสียงการพูดที่สื่อถึงความเคารพให้เกียรติ (respectful) และเป็นมิตร	ใช้การดูต่ำ
ฟัง และทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการสื่อ	ใช้น้ำเสียงการพูดที่สื่อถึงการดูถูก และตอกย้ำข้อบกพร่องของผู้เรียนต่อหน้าผู้อื่น
ปฏิบัติกับผู้เรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม	ปฏิบัติกับผู้เรียนอย่างไม่เหมาะสม
สร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน ความเมตตา และเน้นการสร้างทีม	ใช้การลงโทษ และดูหมิ่น
สร้างบรรยากาศ และสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความสุข และสนุกสนาน	มีความลำเอียง

ควรปฏิบัติ	ไม่ควรปฏิบัติ
ดูแลผู้เรียนเสมือนการดูแลสุขภาพกายและจิตของตนเอง	ทอดทิ้งผู้เรียน
พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง	หยุดการพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอน

นอกจากที่ครูประณตศึกษามีสมรรถนะสำคัญสำหรับการสอนซ่อมเสริมแล้วนั้น ยังพบว่ามีปัจจัยที่สนับสนุนให้ครูสามารถปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นคือ ครูจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะ (Attribute) ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนและเติมเต็มประกอบด้วย การแสดงอารมณ์เชิงบวกและควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การมีรอยยิ้ม ความสดชื่น แจ่มใส และร่าเริง การสอดแทรกอารมณ์ขันไว้ใน การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความใจเย็น และควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น ความรักและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคน ได้แก่ การแสดงความเมตตา กรุณา ความศรัทธาในตัวผู้เรียน การสร้างความผูกพัน (Engagement) ได้แก่ ความห่วงใย ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การส่งเสริมสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ ความประณีตและละเอียดลออ ได้แก่ พฤติกรรมการคิดและปฏิบัติงานด้วยสติสัมปชัญญะ การมีระบบระเบียบ ความรอบคอบ ความละเอียดถี่ถ้วน ความใส่ใจที่จะทำให้นั้นให้มีคุณภาพหรือมีคุณค่าสูงขึ้น (Value Added) และแสดงถึงคุณค่าแท้ และความ ยุติธรรมและ เสมอภาค ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนทุกคนด้วยความยุติธรรม และความเสมอภาคตามหลักการ และหลักของเหตุและผล โดยปราศจากอคติ (The Teachers' Council of Thailand, 2025)

การสอนซ่อมเสริมในระดับประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้เรียนที่ประสบปัญหาในการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนต้องมีความรู้เฉพาะทางที่ผสมผสานทั้งเนื้อหาวิชาและกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสม ตลอดจนต้องเข้าใจวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น เมตตา และใส่ใจในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย สนุก และสร้างแรงจูงใจ ครูควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการสอนซ่อมเสริมที่มีเป้าหมายชัดเจน ใช้สื่อและเทคนิคหลากหลายที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล และส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ครูยังต้องมีเจตคติที่ดี คุณลักษณะด้านอารมณ์ ความเมตตา ความยุติธรรม การมีระบบระเบียบ และความละเอียดรอบคอบ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง

แนวทางการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา และเติมเต็มช่องว่างทางการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม การสอนซ่อมเสริมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับ ศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน (Knowledge of Learners) เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนในทุกๆ เรื่อง ในช่วงอายุที่แตกต่างกันของผู้เรียน ว่าผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ควรจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนหรือค่านึงเรื่องใดเป็นพิเศษ การประพฤติปฏิบัติ ของผู้เรียนในห้องเรียน ธรรมชาติสังคม ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน รวมไปถึงการคำนึงถึงความแตกต่าง

และความหลากหลายของผู้เรียน ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป เช่น เด็กพิเศษ เด็กที่มีพรสวรรค์ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งมีปัจจัยหลากหลายที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่ต่างกัน (Shulman, 1987) โดยการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการสอนซ่อมเสริมสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์พื้นฐานความรู้และทักษะของผู้เรียน พื้นฐานของการสอนซ่อมเสริมคือการทำความเข้าใจระดับความรู้และทักษะของผู้เรียนในปัจจุบัน วิธีการที่สามารถนำมาใช้ ได้แก่ การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดระดับความเข้าใจเดิมของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยอาจใช้แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน และการสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรคทางการเรียนของผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลจากการประเมินผู้เรียน เพื่อจะได้รู้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือต่ำลง ดังนั้นควรทำนำผลจากการวัดและประเมินระหว่างทางของการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับช่วยให้ครูเห็นว่าพัฒนาการของผู้เรียนเป็นไปในรูปแบบใด เพื่อนำไปสู่การออกแบบการสอนซ่อมให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Anderson & Krathwohl, 2023) สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ความรู้ สมรรถนะ และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูประถมศึกษาใหม่ในบริบทของสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะของครูประถมศึกษาใหม่ในบริบทของสังคมไทยด้านสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติวิชา โดยมีตัวบ่งชี้คือครูต้องสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล การวิเคราะห์ผู้เรียนที่เป็นเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ (The Teachers' Council of Thailand, 2025)

2. การวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning styles) รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลต่อการออกแบบกิจกรรมในการสอนซ่อมเสริมอย่างมาก ซึ่งครูต้องออกแบบการสอนซ่อมเสริมให้เป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติวิชา กล่าวคือครูต้องสามารถการเลือกใช้รูปแบบการสอน (Teaching Model) วิธีสอน (Teaching Method) และเทคนิค (Teaching Technique) ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน การสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับการรับรู้ของผู้เรียน การออกแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ (Teaching Strategy) ที่เหมาะสมหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (The Teachers' Council of Thailand, 2025) โดยทั่วไปสามารถจำแนกรูปแบบการเรียนรู้ได้เป็น ผู้เรียนที่ใช้ภาพ (Visual Learners) เรียนรู้ได้ดีผ่านสื่อภาพและแผนภูมิ ผู้เรียนที่ใช้การฟัง (Auditory Learners) เรียนรู้ได้ดีจากการอธิบายหรือการสนทนา ผู้เรียนที่ใช้การลงมือทำ (Kinesthetic Learners) เรียนรู้ได้ดีจากการปฏิบัติและการทดลอง (Fleming & Baume, 2023)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตวิทยาและอารมณ์ ปัจจัยด้านจิตวิทยา และอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจต่ำหรือความเครียดสูงอาจต้องการการสนับสนุนที่แตกต่างจากผู้เรียนที่มีแรงจูงใจสูง วิธีการวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ การใช้แบบสอบถามเพื่อวัดระดับแรงจูงใจและความเครียด การพูดคุยรายบุคคลเพื่อทำความเข้าใจปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน การใช้เทคนิคการสะท้อนความคิด (Reflection) เพื่อช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Fleming & Baume, 2023)

4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมของนักเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสอนซ่อมเสริม นักเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมอาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากครูหรือผู้ปกครอง วิธีการวิเคราะห์ประกอบด้วย การสำรวจสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน การพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนรู้ และการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนเพื่อระบุข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อม (Bronfenbrenner, 2023)

การวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการสอนซ่อมเสริมเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม แนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การวิเคราะห์พื้นฐานความรู้ วิธีการเรียนรู้ ปัจจัยทางจิตวิทยา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ล้วนมีความสำคัญต่อการช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและปรับปรุงศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริม

หลักการพื้นฐานสำหรับการออกแบบการสอนซ่อมเสริมที่เหมาะสมคือ ผู้เรียนจะได้รับการจัดกลุ่มตามระดับการเรียนรู้ไม่ใช่ตามอายุหรือชั้นเรียน แนวทางนี้ใช้รวมถึงกิจกรรมเฉพาะที่ออกแบบมาเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด การจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมมุ่งเน้นไปที่ทักษะพื้นฐานด้านภาษา และคณิตศาสตร์ สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาในการเข้าใจบทเรียนในห้องเรียนจะได้รับการสอนที่แตกต่างกัน เช่น การฝึกฝนเพิ่มเติม การอธิบายซ้ำ การทบทวนเนื้อหา และในบางกรณีอาจได้รับความสนใจเป็นรายบุคคลเพื่อให้เข้าใจแนวคิดได้ดีขึ้น ครูผู้สอนซ่อมเสริมจะใช้กิจกรรมการสอนที่ได้รับการออกแบบสำหรับให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ จึงต้องมีการจัดทำแผนในการสอนซ่อมเสริมเฉพาะรายบุคคลเพื่อพัฒนาให้มีความเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกันไป การจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับปัญหาที่ต้องการแก้ไขสำหรับผู้เรียน โดยแนวทางสำหรับการสอนซ่อมเสริมที่สามารถเลือกใช้นำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบท (Abraham, B., 2019; World Vision Japan, 2021; Sharma et al, 2023) มีดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้แบบรายบุคคล (Individualized learning) การสอนมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และกำหนดเป้าหมายตามความจำเป็นของการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจากกรณีศึกษาของสาธารณรัฐฟินแลนด์ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลโดยครูจะใช้แนวทางที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนจะได้รับการสอนเสริมจากครูที่ปรึกษาหรือครูพิเศษในชั้นเรียนปกติ การใช้แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นโดยไม่รู้สึกว่าตนเองแตกต่างจากเพื่อน (Kupiainen et al, 2009; Sahlberg, 2015) สอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการนำแนวทางการสอนแบบตัวต่อตัวสำหรับการช่วยให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการดูแลที่เหมาะสม และลดอัตราการเรียนซ้ำชั้น (Vaughn & Fletcher, 2018)

2. การเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated learning) กลยุทธ์นี้เน้นการตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงการวางแผนเพื่อหาวิธี และเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุด โดยสอดคล้องกับความสามารถ

ในการเรียนรู้ของพวกเขา ครูสามารถออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายโดยคำนึงถึงวิธีการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้เรียน ตัวอย่างกรณีศึกษาของสาธารณรัฐอินเดียใช้วิธีการสอนซ่อมเสริมตามระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 5 มีระดับผลสัมฤทธิ์ที่ใกล้เคียงกับระดับต่ำสุด ผลปรากฏว่าผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นภายใน 50 วัน (Banerjee et al. 2016)

3. เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer support) ครูที่ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมมีหน้าที่ในการฝึกหัดผู้เรียนที่เก่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในฐานะ “ครูตัวน้อย” (Little teachers) ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนร่วมโรงเรียนในการสอนแบบกลุ่ม ทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อช่วยเพื่อนจะเสริมสร้างผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะการสื่อสาร ความร่วมมือ และมิตรภาพ ดังแนวคิดของ Vygotsky เรื่อง Zone of Proximal Development: ZPD ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากครูหรือเพื่อนร่วมเรียนในระดับที่เหมาะสม (Vygotsky 1978, as cited in Khammanee, 2023)

4. การเรียนรู้แบบร่วมมือหรือกลุ่ม (Collaborative learning/Group work) ครูที่ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมมีหน้าที่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Remedial teachers facilitate students) เพื่อให้ได้ร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างกรณีศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ครูใช้การสอนที่ออกแบบมาสำหรับผู้เรียนกลุ่มเล็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน และการเขียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมที่เน้นการอ่านออกเสียง และการเขียนเชิงโต้ตอบ ผลลัพธ์พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปรับปรุงทักษะการอ่าน และการเขียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Goh & Lee, 2018; Siew & He, 2020)

5. การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic learning) เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ที่มีความหมาย อันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง ครูผู้สอนซ่อมเสริมทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าไปเผชิญสถานการณ์จริงปัญหาจริง ในบริบทจริง ควบคู่กับการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

6. การเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ (Role-playing) ครูที่ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมสามารถนำเสนอความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะของผู้เรียน เช่น การเล่านิทานประกอบกับหุ่นมือโดยครู และผู้เรียน การแสดงบทบาทสมมติโดยนักเรียน เป็นต้น

7. การเรียนรู้ผ่านการเล่น เกมการศึกษา หรือสื่อทัศนูปกรณ์ (Learning through play/Educational games/Electronic visual aids) เน้นการขยายความรู้ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นอกจากนี้พบว่าปัจจัยสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพให้การสอนซ่อมเสริม นั่นคือครูสอนซ่อมเสริมที่ดีต้องการมีศาสตร์ และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนตามระดับความของผู้เรียน สามารถสอนได้อย่างราบรื่น สนุกสนาน ครูสอนซ่อมเสริมควรพยายามเข้าใจบุคลิกภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพิ่มความมั่นใจให้กับผู้เรียน ประกอบกับการมีทักษะที่จำเป็น ได้แก่ การพัฒนาแผนการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขช่องว่างการเรียนรู้ของผู้เรียน การอธิบายข้อมูลได้อย่างชัดเจนด้วยตัวอย่างที่หลากหลาย การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ให้กำลังใจ เพื่อให้ให้นักเรียนถามคำถามและมีส่วนร่วมอย่างอิสระ การให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ความอดทนและรองรับความต้องการของผู้เรียนที่อาจ

จำเป็นต้องได้ยินคำแนะนำเดียวกันซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง การแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบของผู้เรียนโดยไม่ลงโทษ การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเคารพและสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกับพวกเขา และการแก้ไขคำตอบที่ผิดและให้ข้อเสนอแนะในรูปแบบของการสร้างแรงบันดาลใจที่เหมาะสม (Fuchs & Fuchs, 2017; Lucas et al, 2018; World Vision Japan, 2021)

การจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความสามารถการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยปรับแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล ซึ่งมีหลากหลายแนวทาง เช่น การเรียนรู้แบบรายบุคคล การเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล การใช้เพื่อนช่วยเพื่อน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสอนซ่อมเสริมยังควรให้ความสำคัญกับความรู้ที่แท้จริงผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องมีครูที่เข้าใจบุคลิกภาพ และศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนซ่อมเสริมควรสร้างสัมพันธ์ที่ดี ปรับการสอนตามความต้องการของผู้เรียน และให้แรงจูงใจที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการวัดและประเมินผลการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเป็นการดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น (Anderson & Krathwohl, 2023) การสอนซ่อมเสริมที่ช่วยให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสามารถพัฒนาและเติมเต็มความรู้ที่ขาดหายไป โดยการวัดและประเมินผลการสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนประถมศึกษาสามารถดำเนินการได้ 3 ระยะ (Nitko & Brookhart, 2011) คือ

1. การประเมินก่อนการสอนซ่อมเสริม (Pre-Assessment) การประเมินก่อนการสอนซ่อมเสริมช่วยให้ครูทราบระดับความรู้และทักษะของผู้เรียนก่อนเข้าสู่กระบวนการซ่อมเสริม ซึ่งอาจใช้แบบทดสอบก่อนเรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือการสัมภาษณ์ผู้เรียน การประเมินนี้ช่วยให้ครูออกแบบกิจกรรมซ่อมเสริมที่ตรงกับจุดอ่อนของผู้เรียนและเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม

2. การประเมินระหว่างการสอนซ่อมเสริม (Formative Assessment) ระหว่างการดำเนินกิจกรรมซ่อมเสริม ครูควรใช้การประเมินแบบต่อเนื่อง และใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติตามบริบทของสถานศึกษา พร้อมทั้งนำข้อมูลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน เพื่อวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน เช่น การให้แบบฝึกหัดสะสม การตั้งคำถามเชิงลึก หรือการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การประเมินแบบนี้ช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที (Office of the Basic Education Commission, 2022)

3. การประเมินหลังการสอนซ่อมเสริม (Summative Assessment) เมื่อสิ้นสุดกระบวนการสอนซ่อมเสริม การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีความสำคัญต่อการวัดประสิทธิภาพของกระบวนการสอน โดยอาจใช้แบบทดสอบหลังเรียน หรือการวัดผลด้วยเกณฑ์มาตรฐาน (Criterion-referenced assessment) ข้อมูลจากการประเมินนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาการสอนซ่อมเสริมในอนาคต และปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

การวัดและประเมินผลการสอนซ่อมเสริมเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ครูควรออกแบบระบบการวัดผลที่ครอบคลุมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการสอน เพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Marzano, 2006) นอกจากนี้ ควรเลือกใช้เครื่องมือวัดผลที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและนำไปสู่การปรับปรุงการสอนในระยะยาว

บทสรุป

การสอนซ่อมเสริมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนประถมศึกษาสามารถพัฒนา และปรับปรุงทักษะการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดช่องว่างความสำเร็จระหว่างผู้เรียนจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวรายได้ต่ำ และชุมชนที่ด้อยโอกาสมักจะขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนที่มีฐานะดีกว่า รวมถึงภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning Loss) เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาทั่วโลก ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความล่าช้าทางการเรียนรู้ สะสมช่องว่างทางความรู้ และขาดทักษะที่จำเป็นในระดับชั้นที่เรียนอยู่ ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนอง และยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตตามศักยภาพจนถึงขีดสุด การสอนซ่อมเสริมเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนระดับประถมศึกษาให้กลับมาเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้วิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ควบคู่กับการสอนที่สร้างแรงจูงใจ จะช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในก้าวไปสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งแนวทางการสอนซ่อมอาจแตกต่างกันไปตามบริบท แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทุกคน การนำแนวทางที่เหมาะสมมาใช้สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนที่ดีขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

References

- Abraham, B. (2019). "Effective Strategies in Remedial Instruction." *Journal Research Scholars and Professionals of English Language Teaching* 15(3):23-35. [Online]. Retrieved January 2, 2025, from <https://jrspelt.com/wp-content/uploads/2019/09/Beena-Effective-Strategies.pdf>.
- Abrantes, J. L., Seabra, C., & Lages, L. F. (2007). "Pedagogical affect, student interest, and learning performance". *Journal of Business Research* 60(9):960–964. [Online]. Retrieved January 2, 2025, from https://www.researchgate.net/deref/https%3A%2F%2Fdoi.org%2F10.1016%2Fj.jbusres.2006.10.026?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2023). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.

- Azevedo, J. P., Amer H., Diana G., Syedah A. I., & Koen G. (2020). Simulating the Potential Impacts of COVID-19 School Closures on Schooling and Learning Outcomes: A Set of Global Estimates. [Online]. Retrieved January 10, 2025, from <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7980615924826827990090022020/original/covidandeducationJune17r6.pdf>.
- Barnes, Z., & Cartwright, K. (2024). Strategies to Build the Vocabulary and Background Knowledge of Students with Learning Disabilities. *Intervention in School and Clinic*. [Online]. Retrieved June 25, 2025, from <https://doi.org/10.1177/10534512241255330>.
- Benedict, A. E., Park, Y., Brownell, M. T., & Bettini, E. (2016). “When Knowing Isn’t Enough: Understanding Teachers’ Pedagogical Content Knowledge for Teaching Reading Fluency to Students with Specific Learning Disabilities”. *Postdoc Journal*, 4 (7). [Online]. Retrieved June 25, 2025, from <https://doi.org/10.14304/SURYA.JPR.V4N7.2>.
- Banerjee, A., Rukmini B., James B., Esther D., Harini K., Shobhini M., Marc S., & Michael W. (2016). Mainstreaming an Effective Intervention: Evidence from Randomized Evaluations of “Teaching at the Right Level” in India. NBER Working Paper 22746. [Online]. Retrieved January 10, 2025, from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w22746/w22746.pdf
- Bronfenbrenner, U. (2023). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. USA: Harvard University Press.
- Brown, A. (2021). “Strategies for effective remedial teaching in elementary education”. *Journal of Educational Development* 35(2), 45-58. [Online]. Retrieved January 10, 2025, from <https://doi.org/10.1177/23328584231209268>.
- Epler, P. L. (2022). *Teaching Students with Specific Learning Disabilities in the General Education Classroom*. IGI Global eBooks. [Online]. Retrieved June 25, 2025, from <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-3670-7.ch007>.
- Fleming, N. D., & Baume, D. (2023). *VARC: A guide to learning styles*. Wellington, NZ: VARK Publications.
- Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2017). “Response to intervention: Preventing and remediating academic difficulties”. *Journal of Learning Disabilities* 50(3), 245-255. [Online]. Retrieved December 10, 2024, from <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2008.00072>.
- Goh, C., & Lee, G. (2018). *Educational policies and practices in Singapore*. [Online]. Retrieved December 12, 2024, from <https://doi.org/10.1080/02188791.2020.1841430>.

- Gouëdard, P., Pont, B., Hyttinen, S., & Huang, L. (2021). COVID-19 and education: The impact of school closures on students and teachers. [Online]. Retrieved December 1, 2024, from <https://www.oecd.org/>.
- Guskey, T. R. (2007). "Closing the achievement gap: Lessons from successful schools". *Journal of Advanced Academics* 19(1), 8-31. [Online]. Retrieved December 12, 2024, From <https://tguskey.com/wp-content/uploads/Mastery-Learning-5-Revisiting-Blooms-Learning-for-Mastery.pdf>.
- Guskey, T. R. (2020). *Implementing mastery learning*. California: Corwin Press.
- Hattie, J. (2019). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- Khammanee, T. (2023). *The science of teaching: knowledge for effective learning processes*. (24th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Kupiainen S., Hautamäki J., Karjalainen, T. (2009). *The Finnish Education System and PISA*. Helsinki. [Online]. Retrieved December 12, 2024, from http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/The_Finnish_education_system_and_PISA.html?lang=e&extra_locale=en.
- Lucas, A. M., Sabrin B., and Anne F. (2018). *The Importance of Management Support for Teacher-Led Targeted Instruction in Ghana*. New Haven, CT: Innovations for Poverty Action. [Online]. Retrieved November 30, 2024, from <https://www.poverty-action.org/study/importance-management-support-teacher-led-targeted-instruction-ghana>.
- Marzano, R. J. (2006). *Classroom assessment and grading that work*. Alexandria, VA: ASCD.
- Mayer, R. E. (2022). *Multimedia learning: Principles for effective design*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nitko, A. J., & Brookhart, S. M. (2011). *Educational assessment of students*. Boston: Pearson.
- Nyemba, F. (2023). *Teacher Training and Experience for Students with Learning Disabilities*. IGI Global. [Online]. Retrieved June 25, 2025, from <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-8737-2.ch006>.
- OECD. (2021). *The future of education: Rethinking teaching and learning in the digital age*. [Online]. Retrieved November 30, 2024, from https://www.oecd.org/en/publications/education-in-the-digital-age_1209166a-en.html.

- Office of the Basic Education Commission. (2022). Lesson Learned from Addressing Learning Loss. Ministry of Education. [Online]. Retrieved November 30, 2024, from http://academic.obec.go.th/web/images/document/1677744507_d_1.pdf. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023-2027). Bangkok: Office of the Prime Minister. (in Thai)
- Reimers, F. M., & Schleicher, A. (2021). Schooling disrupted, schooling rethought: How the COVID-19 pandemic is changing education. [Online]. Retrieved November 30, 2024, from <https://www.oecd.org/>.
- Research Institute for Sustainable System Chang for Equitable Education. (2025). Special Report: The Situation of Educational Inequality in 2024 and Key Directions for 2025. Sustainable System Chang for Equitable Education. [Online]. Retrieved January 31, 2025, from <https://www.eef.or.th/publication-050225/>. (in Thai)
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. New York: Guilford Press.
- Sahlberg, P. (2015). Finnish lessons: What can the world learn from educational change in Finland? New York: Teachers College Press.
- Sánchez Saavedra, N. M. (2022). Teaching Strategies for Students with Disabilities in Regular Classes. Retrieved June 25, 2025, from <https://doi.org/10.31237/osf.io/97xeu>.
- Sharma, S., Yaja, H., & Sinha, S. (2023). “An Analysis on the Potentialities of Remedial Teaching and Learning on School Students”. Education and Society 46(4), 143-151. [Online]. Retrieved January 5, 2025, from <https://lnu.edu.ph/lnujournals/index.php/jes>.
- Shulman, L. (1987). “Knowledge and Teaching: Foundations of The New Reform.” Harvard Educational Review, 57(1), 1-22. [Online]. Retrieved June 25, 2025, from <http://dx.doi.org/10.17763/haer.57.1.j463w79r56455411>.
- Siew, C. N. & He, S. (2020). “The impact of Singapore's Learning Support Programme on literacy development”. Journal of Education Research 45(2), 78-95. [Online]. Retrieved January 5, 2025, from <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1974232>.
- The Teachers' Council of Thailand. (2025). Research report: The Study of Body of Knowledge, Competencies, and Professional Competency Development Models of Elementary School Teachers in the Modern Era of Thai Society. The Teachers' Council of Thailand.

- UNESCO. (2020). COVID-19 Response Organizing for the Response. UNESCO and McKinsey and Company. [Online]. Retrieved January 5, 2025, from <https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco-covid-19-response-toolkit-organizing-for-response.pdf>.
- World Vision Japan. (2021). Teacher's Handbook Remedial Education. New Zealand: World Vision International.